

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kymmenes jaosto)

2 päivänä maaliskuuta 2017*

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Direktiivi 2002/15/EY — Työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelu — Työajan järjestäminen — Maantiekuljetukset — Liikkuva työntekijä — Itsenäinen kuljettaja — Käsite — Tutkimatta jättäminen

Asiassa C-97/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Barcelonan työtuomioistuin, Espanja) on esittänyt 2.2.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.2.2016, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

José María Pérez Retamero

vastaan

TNT Express Worldwide Spain S.L.,

Last Mile Courier S.L., aiemmin Transportes Sapirod S.L., ja

Fondo de Garantía Salarial (Fogasa),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kymmenes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Berger sekä tuomarit E. Levits ja F. Biltgen (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- José María Pérez Retamero, edustajanaan J. Juan Monreal, abogado,
- TNT Express Worldwide Spain S.L., edustajanaan D. Fernández de Lis Alonso, abogado,
- Last Mile Courier S.L., aiemmin Transportes Sapirod S.L., edustajanaan V. Domènech Huertas, abogado,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään V. Ester Casas,
- Euroopan komissio, asiamiehinään J. Hottiaux ja M. J. Rius Riu,

* * Oikeudenkäyntikieli: espanja.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maantieliikenteen liikkuvissa tehtävissä toimivien henkilöiden työajan järjestämisestä 11.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/15/EY (EYVL 2002, L 80, s. 35 ja oikaisu EUVL 2007, L 57, s. 28) 3 artiklan d ja e alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtenä osapuolena José María Pérez Retamero ja toisena osapuolena Last Mile Courier S.L., aiemmin Transportes Sapirod S.L. (jäljempänä Sapirod) ja TNT Express Worldwide Spain, S.L. (jäljempänä TNT) ja jossa on kyse Pérez Retameron irtisanomisesta Sapirodin palveluksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2002/15 neljännessä, yhdeksännessä ja kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Siksi on tarpeen antaa joukko yksityiskohtaisempia määräyksiä maantieliikenteen työajasta liikenneturvallisuuden sekä asianomaisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi.

--

(9) Tässä direktiivissä olevat määritelmät eivät saa muodostaa ennakkotapausta työaikaa koskevan muun yhteisön lainsäädännön kannalta.

(10) Liikenneturvallisuuden parantamiseksi, kilpailun vääristymisen estämiseksi ja tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvien liikkuvien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden takaamiseksi kyseisten työntekijöiden olisi tunnettava tarkasti, mikä maantieliikenteen alan toimintojen suorittamiseen käytetty aika katsotaan työaikaan kuuluvaksi ja mikä työaikaan kuulumattomaksi eli tauoksi, lepoajaksi tai päivystysajaksi. Kyseisillä työntekijöillä olisi oltava oikeus päivittäiseen ja viikoittaiseen vähimmäislepoaikaan sekä asianmukaisiin taukoihin. Lisäksi on tarpeen vahvistaa viikoittaisten työtuntien enimmäismäärä.”

- 4 Direktiivin 2002/15 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Tavoite”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tavoitteena on säätää työaikajärjestelyjä koskevista vähimmäisvaatimuksista maantieliikenteen liikkuvissa tehtävissä toimivien henkilöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi sekä maantieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi ja kilpailuolosuhteissa ilmenevien erojen pienentämiseksi edelleen.”

- 5 Mainitun direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa rajoitetaan direktiivin soveltamisala ”jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten palveluksessa oleviin liikkuviin työntekijöihin, jotka osallistuvat [tieliikenteen sosiaalilainsäädännön yhdenmukaistamisesta 20.12.1985 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3820/85 (EYVL 1985, L 370, s. 1)] tai sen asemesta [kansainvälisessä maantieliikenteessä

toimivien ajoneuvojen miehistöjen työstä tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (AETR)] soveltamisalaan kuuluvan maantieliikenteen harjoittamiseen”, ja 23.3.2009 lähtien myös ”itsenäisiin kuljettajiin”, jotka osallistuvat saman liikenteen harjoittamiseen.

- 6 Direktiivin 2002/15 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

--

- d) ’liikkuvilla työntekijöillä’ liikkuvaan henkilöstöön kuuluvia työntekijöitä, mukaan lukien harjoittelijat ja oppisopimuskoulutuksessa olevat, jotka ovat maantieliikenteen matkustaja- tai tavarakuljetusta toisten lukuun tai omaan lukuunsa harjoittavan yrityksen palveluksessa;
- e) ’itsenäisellä kuljettajalla’ henkilöä, jonka pääasiallisena ammattitoimintana on matkustajien tai tavaroiden kuljettaminen maantieliikenteessä toisen lukuun yhteisön lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla yhteisön luvan tai muun ammatillisen valtuutuksen turvin edellä mainittujen kuljetusten suorittamiseksi, joka voi työskennellä omaan laskuunsa ja joka ei ole sidottu työnantajaan työsopimuksella tai muulla hierarkkisella suhteella, jolla on vapaus järjestellä asiaan kuuluvaa toimintaansa, jonka tulot ovat suoraan riippuvaisia saadusta liikevoitosta ja jolla on vapaus pitää yksin tai yhteistyössä muiden itsenäisten kuljettajien kanssa yllä kauppasuhteita useisiin asiakkaisiin.

Tässä direktiivissä kuljettajia, jotka eivät täytä näitä kriteerejä, sitovat samat velvollisuudet ja he saavat samat oikeudet, jotka direktiivissä on säädetty työntekijöille;

--”

Espanjan oikeus

- 7 Työntekijöiden asemasta annetun lain (Ley del Estatuto de los Trabajadores) muutetussa versiossa, joka hyväksyttiin 24.3.1995 annetulla kuninkaan asetuksella 1/1995 (Real Decreto Legislativo 1/1995; BOE nro 75, 29.3.1995, s. 9654), sellaisena kuin sitä sovellettiin pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana (jäljempänä työntekijöiden asemasta annettu laki), 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tätä lakia sovelletaan työntekijöihin, jotka tarjoutuvat vapaaehtoisesti työskentelemään vastiketta vastaan toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön – työnantajan tai yrittäjän – lukuun tämän organisaatiossa ja tämän johdon alaisena.

--

3. Tämän lain soveltamisalaan eivät kuulu:

--

- g) yleisesti kaikki sellainen työ, joka suoritetaan tämän pykälän 1 momentissa määritellystä työsuhteesta erillisessä suhteessa.

Tätä varten työsuhteeseen ei katsota kuuluvan toiminnan, jota harjoittavat henkilöt, jotka suorittavat sellaisten hallinnollisten lupien nojalla, joiden haltijoita he ovat, kuljetuspalveluita, joiden vastikkeena on niitä vastaava hinta, kuljetustoimintaan osoitetuilla hyötyajoneuvoilla, joita koskee erityissääntely ja joiden omistajia mainitut henkilöt ovat tai joiden suhteen heillä on välitön määräysvalta, vaikka näitä palveluita suoritettaisiin jatkuvasti samalle lastaajalle tai välittäjälle.

--”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 8 Pérez Retamero teki 2.6.2008 TNT:n kanssa sopimuksen, jonka nimenä oli ”sopimus kuljetuspalvelujen suorittamisesta”. Mainitun sopimuksen mukaisesti TNT uskoi Pérez Retameron tehtäväksi tavaroiden noutamisen ja kuljettamisen Katalonian (Espanja) alueella, asiakirjojen täyttämisen ja laatimisen tullausta varten (täsmällisten ohjeiden mukaisesti), kuljetettavien tavaroiden lastaamisen, kokoamisen, purkamisen ja erottelun sekä noudettuihin ja kuljetettuihin lähetyksiin liittyvien summien perimisestä vastaamisen. Sopimuksessa määrättiin lisäksi, että TNT sai muuttaa kuljetuspalveluihin sovellettavia periaatteita ja sääntöjä yksipuolisesti kokonaisuudessaan tai osittain. Pérez Retamerolle luovutettiin työnsä tekemistä varten matkapuhelin, jossa oli Vodafone-nimisen teleoperaattorin SIM-kortti. Mainitun sopimuksen mukaisesti Pérez Retameron oli otettava kuljetusvakuutus ja vastattava kaikissa tapauksissa tavaroiden katoamisesta tai tuhoutumisesta sekä toimitusten myöhästymisistä. Sopimuksen alkuperäinen kesto aika oli kuusi kuukautta. Kestoa voitiin kuitenkin jatkaa peräkkäisillä kuuden kuukauden jaksoilla. Asianomaisen henkilön palkkio muodostui työpäiväkohtaisesta kiinteästä määrästä, ja se maksettiin kuukausittain. Sopimuksen mukaan käytettävissä ajoneuvoissa piti olla TNT:n valitsemat värit ja mainokset. Pérez Retamero oli myös ilmoittanut, että hänellä oli lupa kuljetustoiminnan harjoittamiseen. Mainitun sopimuksen liitteessä I määrättiin, että kuljettajalla oli esimies.
- 9 Sittemmin kyseisen sopimuksen voimassaoloaikaa jatkettiin ja uusia sopimuksia tehtiin, mutta näiden sopimusten aineellinen sisältö pysyi samana.
- 10 Tammikuusta 2014 lähtien Pérez Retamero alkoi laskuttaa suorittamansa palvelut Sapirodilta, jolle TNT oli uskonut kyseessä olevista kuljetuspalveluista vastaamisen. Sapirod itse toimitti kuljettajille kortit, joilla pääsi sisään TNT:n tiloihin. Tässä kortissa Pérez Retameron mainittiin olevan ”palveluksessa oleva kuljettaja”.
- 11 Pérez Retamero omisti pakettiauton, jonka sallittu enimmäiskuorma oli 2 590 kilogrammaa ja jolle hänellä oli tavaraliikennelupa, jolla hänelle annettiin lupa suorittaa kuljetuspalveluja.
- 12 Sapirod ilmoitti Pérez Retamerolle 17.2.2015 suullisesti, ettei hän voi enää suorittaa mainitulle yhtiölle mitään kuljetuspalveluita. Tämä tieto vahvistettiin 6.3.2015 päivätyllä kirjeellä.
- 13 Pérez Retamero nosti 17.3.2015 Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelonassa (Barcelonan työtuomioistuim, Espanja) kanteen, jossa hän vaati todettavaksi, että hänellä oli Sapirodin kanssa työsopimus ja että hänen irtisanomisensa oli täten laiton. Tämän vaatimuksen lisäksi hän väitti, että TNT oli asettanut työntekijöitä käytettäväksi lainvastaisesti, ja vaati täten näiden kahden yhtiön tuomitsemista yhteisvastuullisesti.
- 14 Kanteensa tueksi Pérez Retamero väitti, että kaikki työsuhteelle ominaiset arviointiperusteet tai tekijät – kuten alisteisuussuhde, työn tekeminen toisen lukuun ja yrityksen organisaatioon kuuluminen – täyttyivät ja että täten käsiteltävässä asiassa oli katsottava, ettei kyseessä ollut liikesuhde vaan työsopimus. Työntekijöiden asemasta annetun lain 1 §:n 3 momentin g kohdassa säädetty objektiivinen poissulkeminen on Pérez Retameron mukaan direktiivin 2002/15 vastainen, eikä häntä täten voida pitää mainitun direktiivin 3 artiklan e alakohdassa tarkoitettuna ”itsenäisenä kuljettajana”.
- 15 Sapirod väitti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa muun muassa, ettei työntekijöiden asemasta annetun lain 1 §:n 3 momentin g kohta ollut mitenkään ristiriidassa direktiivin 2002/15 3 artiklan kanssa, koska molemmissa näissä säännöksistä ratkaisevana tekijänä työsuhteen poissulkemiseksi on se, että henkilöllä on lupa tai hallinnollinen hyväksyntä, joka sallii

maantiekuljetuspalveluiden suorittamisen. Sen mukaan sillä seikalla, että mainitussa unionin oikeuden säännöksessä ei nimenomaisesti viitata siihen, että asianomainen henkilö omistaa ajoneuvon tai että hänellä on siihen nähden määräysvalta, ei ole merkitystä.

- 16 TNT väitti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa muun muassa, että direktiivin 2002/15 viidennestä perustelukappaleesta ilmenee, että direktiivillä ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen sen 1 artiklassa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja että mainittu direktiivi ei täten ole pätevä lainsäädäntötoimi erottelun tekemiseksi sen välille, harjoitetaanko kuljetustoimintaa työsuhteen puitteissa vai itsenäisenä kuljettajana.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että vaikka direktiivin 2002/15 tavoitteena ei ole määritellä käsitteitä ”palkattu työntekijä” ja ”itsenäinen työntekijä”, tällainen luokittelu on ensiarvoisen tärkeää siihen liittyvän vastuujärjestelmän johdosta. Jos unionin oikeuden tavoitteena kuljetusalalla olisi harmonisoida kilpailusäännöt, mainitun direktiivin 3 artiklan d ja e alakohdassa olevien käsitteiden ”liikkuva työntekijä” ja ”itsenäinen kuljettaja” pitäisi olla samoja kaikissa jäsenvaltioissa.
- 18 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko direktiivin 2002/15 3 artiklan d alakohdassa vahvistettua liikkuvan työntekijän käsitettä tulkittava siten, että se on esteenä työntekijöiden asemasta annetun lain 1 §:n 3 momentin g kohdan kaltaiselle kansalliselle oikeussäännölle, jossa vahvistetaan, että ’liikkuvana työntekijänä’ ei voida pitää henkilöä, joka tarjoaa kuljetuspalveluja hänellä niitä varten olevan hallinnollisen luvan perusteella – – ajoneuvolla – –, jonka hän omistaa tai joka on hänen välittömässä määräysvallassaan – –?
- 2) Onko direktiivin [2002/15] 3 artiklan e alakohdan toista alakohtaa – – tulkittava siten, että jos kaikki edellytykset sille, että kyseessä olisi ’itsenäinen kuljettaja’, eivät täyty, on katsottava, että kyseessä on ’liikkuva työntekijä’?”

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

- 19 Sapirod, TNT, Espanjan hallitus ja Euroopan komissio ovat kaikki kiistäneet esitettyjen kysymysten tutkittavaksi ottamisen kirjallisissa huomautuksissaan erityisesti sillä perusteella, että pääasian oikeudenkäynti ei kuulu direktiivin 2002/15 soveltamisalaan ja että mainitun direktiivin tulkinta ei täten ole tarpeen tuon oikeudenkäynnin ratkaisemiseksi.
- 20 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa määrätty menettely on unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyön väline. Tästä seuraa, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (ks. mm. tuomio 17.7.1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, 24 kohta ja tuomio 7.7.2011, Agafiței ym., C-310/10, EU:C:2011:467, 25 kohta).
- 21 Näin ollen silloin, kun kansallisten tuomioistuinten esittämät ennakkoratkaisukysymykset koskevat unionin oikeuden säännöksen tulkintaa, unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti annettava ennakkoratkaisu (ks. mm. tuomio 17.7.1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, 25 kohta ja tuomio 7.7.2011, Agafiței ym., C-310/10, EU:C:2011:467, 26 kohta).
- 22 Unionin tuomioistuin voi kuitenkin jättää kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen tutkimatta, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai

kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio 11.7.2006, Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, 33 kohta ja tuomio 7.7.2011, Agafiței ym., C-310/10, EU:C:2011:467, 27 kohta).

- 23 Täten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisupyyntö voidaan jättää tutkimatta muun muassa sillä perusteella, että on ilmeisen selvää, että unionin oikeutta ei kyseisen asian olosuhteissa voida soveltaa suoraan eikä välillisesti (tuomio 7.7.2011, Agafiței ym., C-310/10, EU:C:2011:467, 28 kohta).
- 24 Käsiteltävässä asiassa on todettava, että kansallinen tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuimelta tulkintaa direktiivistä 2002/15, mutta se ei ole osoittanut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen tilanne kuuluu mainitun direktiivin soveltamisalaan.
- 25 Tästä on todettava yhtäältä, että direktiivin 2002/15 1 artiklasta ilmenee, että direktiivin tavoitteena on säätää työaikajärjestelyjä koskevista vähimmäisvaatimuksista maantieliikenteen liikkuvissa tehtävissä toimivien henkilöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi sekä maantieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi ja kilpailuolosuhteissa ilmenevien erojen pienentämiseksi edelleen.
- 26 Direktiivin 2002/15 3 artiklassa todetaan toisaalta, että direktiivin määritelmät on esitetty mainitun direktiivin soveltamista varten. Näin ollen mainitun direktiivin 3 artiklan d ja e alakohdassa määriteltyjen käsitteiden ”liikkuva työntekijä” ja ”itsenäinen kuljettaja” tulkinnalla ei voida ylittää kyseisen direktiivin soveltamisalaa.
- 27 Täten on todettava, että pääasian oikeudenkäynti, jossa on kyse irtisanomisen riitautuksesta, ei koske työajan järjestämiseen liittyvää kysymystä vaan sitä, onko kyseessä oleva henkilö luokiteltava ”liikkuvaksi työntekijäksi” eli palkkatyöläiseksi kansallisen työläinsäädännön ja erityisesti irtisanomisia koskevan säännösten soveltamiseksi.
- 28 Näin ollen on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen oikeudenkäynti ei kuulu direktiivin 2002/15 soveltamisalaan eikä mainitun direktiivin 3 artiklan d ja e alakohdassa olevia käsitteitä täten voida soveltaa tuohon oikeudenkäyntiin.
- 29 Tästä seuraa, että direktiivin 2002/15 3 artiklan d ja e alakohdan tulkinta ei ole tarpeen pääasian oikeudenkäynnin ratkaisemiseksi.
- 30 Niinpä on todettava, että Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelonan esittämät ennakkoratkaisukysymykset on jätettävä tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

- 31 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kymmenes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelonan esittämä ennakkoratkaisupyyntö jätetään tutkimatta.

Allekirjoitukset